

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การนำเสนอผลการดำเนินการวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนบ้านหนองปรือ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพและปัญหาการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนใน ชุมชนบ้านหนองปรือ ตำบลบ้านกลาง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า การทำบัญชีครัวเรือน ของ ประชาชน ในชุมชนบ้านหนองปรือในปัจจุบัน มีประชาชนที่ ทำบัญชีครัวเรือนจำนวน 52 ครัวเรือน จากรายชื่อประชาชน ของหมู่บ้านทั้งหมด 220 ครัวเรือน โดยมีรายละเอียดของการนำเสนอสภาพการทำบัญชีครัวเรือนของชุมชน บ้านหนองปรือ เป็น 4 ประเด็น คือ

1. การส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน

1.1 การวางแผนในการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน พบว่าหน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งได้แก่ ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ พัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอรวมทั้ง ผู้ใหญ่บ้านครูบัญชีอาสาได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือน วิธีการที่แต่ละหน่วยงานกำหนดนโยบายในการส่งเสริมจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เช่น การประชาสัมพันธ์ ผ่านทางโทรทัศน์ วิทยุ ไปสเตอร์ การอบรมให้ความรู้โดยครูบัญชีอาสาการสอนวิธีการจดบันทึกบัญชีครัวเรือน นำสมุดบัญชีไปแจก ดังข้อมูลที่สะท้อนผล ดังนี้

“...มีการประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวของหมู่บ้าน ถึงประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือน อย่างสม่ำเสมอ มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการทำบัญชีอย่างต่อเนื่องมีการกำหนดแผนว่าในอนาคตประชาชนในหมู่บ้านจะต้องมีการทำบัญชีครัวเรือนกันอย่างต่อเนื่องทุกครัวเรือน ซึ่งได้มีการดำเนินงานตามแผนไปบ้างแล้ว คือ การรณรงค์ให้ประชาชนรู้ถึงประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือนจัดการฝึกอบรมการทำบัญชีครัวเรือนให้กับประชาชน โดยเป็นหลักสูตรอย่างง่ายผู้เข้าอบรมเข้าใจง่าย เน้นให้ผู้เข้าอบรมเข้าใจในการจดบันทึกตามที่เข้าใจโดยไม่ต้องพะวงกับการเขียนรายการ แต่ขอให้ลงจำนวนเงินให้ถูกก็ใช้ได้เพราะชาวบ้านไม่ถนัดในการเขียนมากนัก...” (ครูบัญชีอาสา: 21 ก.พ. 52)

“สำนักงานฯ มีนโยบายส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนแก่บุคคลทั่วไป ตั้งแต่ปี 2544 โดยมีการ จัดฝึกอบรมครูบัญชีอาสา และให้ออกสอนในหมู่บ้านของครูบัญชีอาสาเอง ต่อจากนั้นก็ขยายออกไปเรื่อยๆ ในหมู่บ้านใกล้เคียง พร้อมให้ออกติดตามประเมินผลอย่างสม่ำเสมอ ปัจจุบันสอนประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกไป หนึ่งแสนคน...” (เจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์ : 27 ก.พ. 52)

“...ธ.ก.ส.เป็นหน่วยงานหลักร่วมกับกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ที่ได้รับ มอบหมายจากรัฐบาล ให้ส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน พนักงานได้ออกพื้นที่ทำการจัดอบรม ให้ความรู้ชี้แจงวิธีการทำบัญชีแก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ...” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 22 ก.พ. 52)

“...มีส่วนร่วมในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครัวเรือนยากจนรู้จักจัดบันทึก บัญชีครัวเรือน โดยการสอนวิธีจัดบันทึกบัญชีครัวเรือน และแจกบัญชีครัวเรือนให้ฟรี...” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 11 ก.พ.52)

“... มีส่วนร่วม โดย ผมจะทำบัญชีเป็นตัวอย่างให้กับชาวบ้าน และดำเนิน ชีวิตให้เป็นตัวอย่าง โดยการไม่ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ ใช้จ่ายอย่างประหยัด มีการพูด สอน ลูกบ้านอยู่ ตลอดเวลาที่มีโอกาส...” (ผู้ใหญ่บ้าน : 21 ก.พ. 52)

1.2 กระบวนการในการให้ความรู้ในการทำบัญชีครัวเรือน จะใช้วิธีการอบรมให้ ความรู้เรื่องการทำบัญชีครัวเรือน ประมาณเดือนละ 1 ครั้ง โดยจะเลือกทุกวันที่ 7 ของเดือน เนื่องจากเป็นวันที่มีการประชุมหมู่บ้าน วิธีการที่ให้ความรู้มีหลากหลาย เช่น

“...มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายในแต่ละหมู่บ้าน โดยมีการจัดทำสารคดี ของประโยชน์การทำบัญชีเผยแพร่ทางวิทยุโทรทัศน์ จัด คลินิกบัญชีเคลื่อนที่ร่วมกับจังหวัด อำเภอ หน่วยงานอื่นๆ แจกสมุดบัญชี แผ่นพับ และซีดีเกี่ยวกับการทำบัญชี ได้มีการสร้างความเข้าใจใช้ บัญชีแก่จน รู้จุด รู้จ่าย จะไม่จน มุ่งเน้นประโยชน์ของผลการทำบัญชีครัวเรือนนำบัญชีมาวิเคราะห์ รายได้ และค่าใช้จ่ายซึ่งได้มีการจัดอบรมอาสาสมัครด้านบัญชี หรือที่เรียกกันว่าครูบัญชีอาสา ตำบลละ 6 คน รวม 93 ตำบล ได้ครูบัญชี 558 คน ได้มอบงานให้ครูบัญชีออกสอนแนะนำการทำ บัญชีในแต่ละหมู่บ้านและได้มีการติดตามประเมินผลทุกเดือน ซึ่งในปัจจุบันได้มีการจัดอบรมครู บัญชีแล้ว มีครูบัญชีครบทุกตำบล โดยในบ้านหนองปรือมีครูบัญชีอาสา 1 คน ซึ่งผลการสอนแนะนำ การทำบัญชีในจังหวัดพิษณุโลกสอนแล้วครบทุกหมู่บ้าน จากการติดตามมีประชาชนจัดทำบัญชี พอสมควร ..” (พนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ : 27 ก.พ. 52)

“... ธนาคารมีการจัดอบรมลูกค้าในหลายหลักสูตรเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตให้อยู่ในลักษณะการใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทุกหลักสูตรมีเรื่องการสอนการทำบัญชีครัวเรือนทุกครั้ง โดยการสร้างลักษณะแยกกลุ่มย่อยสอน และมีแผนติดตามผลอย่างต่อเนื่อง การประชาสัมพันธ์ ในภาพรวมจะเป็นการออกโฆษณาทางโทรทัศน์ประชาสัมพันธ์ทางวิทยุท้องถิ่น และประชาสัมพันธ์โดยการประชุมลูกค้าทุกครั้งจะมีเรื่องนี้อยู่ในหัวข้อประชุม และธนาคารจะจัดทำเอกสารบัญชีครัวเรือนแจก ธนาคารจะมีแผนให้แต่ละสาขาทำแผนการจัดทำชุมชนต้นแบบเศรษฐกิจพอเพียงโดยกำหนดให้ปีละ 6 หมู่บ้าน ต่อสาขา และมีหัวข้อการจัดทำบัญชีครัวเรือนเป็นหัวข้อบังคับ ทุกไตรมาสจะมีการติดตามผล โดยเริ่มจากไตรมาส 2 แล้วเสร็จภายในไตรมาส 3 ส่วนไตรมาส 4 เป็นการประเมินผลและสรุปงาน...” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 11 ก.พ.52)

1.3 ด้านการติดตามประเมินผลในการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนได้มีการติดตามประเมินผลโดยหน่วยงานของรัฐจะมีการแจกสมุดบัญชีครัวเรือนให้ประชาชนจดบันทึก และจะมีการติดตามเป็นระยะนอกจากนี้ยังมีการแจกของรางวัลให้กับผู้ที่ทำบัญชีครัวเรือนอย่างสม่ำเสมอโดยส่วนใหญ่แล้วพบว่าประชาชนมีการทำบัญชีครัวเรือนน้อยมากเมื่อเทียบกับครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน ดังข้อมูลที่สะท้อนผล ดังนี้

“...มีการให้ประชาชนนำบัญชีครัวเรือนมาให้อูเป็นระยะและมีการแจกรางวัลให้กับผู้ที่ทำบัญชีครัวเรือนที่ทำอย่างสม่ำเสมอควบคู่ไปกับการออมเงินในกระบอกไม้ไผ่ในการสอนการทำบัญชีในระยะแรกมีผู้ทำมากพอสมควรแต่พอประชาชนเห็นรายจ่ายของตนเองก็เริ่มท้อและเริ่มขาดการบันทึกบัญชี...” (ครูบัญชีอาสา: 21 ก.พ. 52)

“...มีการนัดประชุมพร้อมตรวจสอบสมุดบัญชีครัวเรือน ส่วนใหญ่มีการทำบัญชีน้อยมากเนื่องจากขาดความต่อเนื่องส่วนใหญ่เมื่อมีการกระตุ้นจึงจัดทำเมื่อปล่อยให้ปล้ระยะก็จะเหมือนเดิม...” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 11 ก.พ.52)

“...ติดตามโดยการนัดให้นำสมุดบัญชีที่แจกให้ทำมาตรวจดูทุก ๆ สัปดาห์ เดือน ให้คำปรึกษาแนะนำ และจัดตั้งศูนย์ปราชญ์บัญชีในหมู่บ้าน จัดประกวดและให้รางวัลผู้ที่ทำบัญชีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มุ่งเน้นการออมทรัพย์โดยมอบกระปุกข้างออมสินและนำมาเปิดกระปุกทุกเดือนเพื่อฝาก ครั้งแรกของการประเมินประชาชนก็ให้การตอบรับดีเมื่อมีการกระตุ้นบ่อย แต่ถ้านานไปก็จะไม่ค่อยทำกัน...” (เจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์ : 27 ก.พ. 52)

ผู้ให้ข้อมูลท่านหนึ่งได้ให้ข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับการติดตามประเมินผล การส่งเสริมการทำบัญชีว่ามีการกำหนดการติดตามผลทุก 3 เดือน และให้ข้อมูลว่าชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่ทำบัญชีโดยอ้างว่าขี้เกียจ

มีเวลา หรือไม่เห็นความสำคัญจริง...” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 11 ก.พ. 52)

1.4 วิธีการจัดบันทึกรายรับ-รายจ่าย สำหรับวิธีการจัดบันทึกรายรับ -รายจ่ายจะมีความแตกต่างกันในการทำบัญชีตามความเข้าใจและถนัดของแต่ละบุคคล โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1.4.1 กลุ่มประชาชนที่ทำบัญชีครัวเรือนอย่างต่อเนื่อง จะมีวิธีการจัดบันทึกบัญชีทุกวัน ตั้งแต่วันที่ 1 ถึงวันสิ้นเดือนในแต่ละเดือน ในช่องรายการจะมีการเขียนรายละเอียดการรับ จ่ายเงิน มีการบันทึกจำนวนตัวเลขของรายรับ-รายจ่าย ตามช่องรายการอย่างถูกต้อง ทุกสิ้นเดือนจะมีการรวมยอดทุกช่องรายการ แล้วมีการสรุป ยอดรายรับ รายจ่าย จำนวนเงินคงเหลือของแต่ละเดือน ซึ่งรวมตัวเลขไว้ถูกต้อง จากการศึกษาสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนจะพบว่า รายจ่ายส่วนใหญ่ จะเป็นค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการลงทุนในภาคการเกษตรกรรม รองลงมาเป็นค่าอาหาร ส่วนอย่างอื่นมีบ้างเล็กน้อย ในแต่ละเดือนส่วนใหญ่จะมียอดรายจ่ายสูงกว่ารายรับ เนื่องจาก ยอดรายจ่ายจะมีทุกเดือน แต่ยอดรายรับซึ่งรับจากพืชผลทางการเกษตร จะได้รับมาปีละ 1-2 ครั้ง

1.4.2 กลุ่มประชาชนทำบัญชีครัวเรือน แต่ยังไม่ต่อเนื่องและไม่ใส่ข้อมูลที่เป็นจริง จะมีวิธีการจัดบันทึก คือ จะไม่จัดบันทึกทุกวัน (จัดบ้างไม่จัดบ้าง) ไม่เขียนรายละเอียดรายรับ รายจ่ายในช่องรายการ ไม่มีการรวมจำนวนเงินในช่อง รายรับ และรายจ่าย แต่ละชนิด และสรุปเงินคงเหลือในแต่ละเดือน

ซึ่งประชาชนแต่ละกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นที่มีต่อการจัดบันทึกรายรับ-รายจ่ายดังนี้

“... พอมีเจ้าหน้าที่มาอบรม และแนะนำให้ทำ ก็รู้สึกสนุกที่จะทำ สมุดก็แจกฟรีไม่ต้องลงทุนอะไร ทำก็ไม่ยาก...” (ป่าพูด : ทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง : 6 ก.ย. 51)

“...มันเคยชินต้องทำทุกวันจนเป็นนิสัยวันไหนไม่ทำนอนไม่หลับ พอทำแล้วก็จะทำให้รู้ว่าใช้จ่ายแบบไหน ใช้จ่ายสิ่งไหน...” (ป่าลอง : ทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง : 6 ก.ย. 51)

“...ทำทุกวันเพราะจะมีหน่วยงานมาติดตามโดยเฉพาะ ธ.ก.ส. จะตามมาดูทุกเดือนซึ่งมีการออมเงินและรู้รายจ่ายทั้งหมดของครอบครัว...” (ลุงจำ : ทำบัญชีอย่างต่อเนื่อง : 6 ก.ย. 51)

“... ไปอบรมมาเหมือนกันแต่ยังไม่ได้เริ่มทำเลยเพราะยังซีเกียจอยู่ และไม่มีเวลาด้วย...” (ลุงฝาก : มีบัญชีแต่ไม่ทำ : 7 ก.ย. 51)

“...ตอนที่เขามาแนะนำใหม่ๆก็เคยทำเหมือนกันแต่พอทำไปทำมาสักพักเห็นตัวเลขค่าใช้จ่ายมันสูงก็เกิดความท้อไม่อยากจะทำและตัวเองคิดว่ามีค่าเท่ากันจะทำหรือไม่ทำอยู่ที่ตัวบุคคลว่าจะประหยัดได้แค่ไหน...” (น้ามวล : มีบัญชีแต่ไม่ทำ : 7 ก.ย. 51)

“... ฉันก็ทำ แต่ทำเป็นบางครั้งเพราะลืมน บางวันไม่ลืมนก็ลงไม่รู้เป็นเพราะอะไรบอกตัวเองนะว่าต้องไม่ลืมนะแต่พอค่ามาหัวถึงหมอนก็หลับเลยพอวันรุ่งขึ้นจะลงของเมื่อวานจำไม่ได้แล้วว่าจ่ายอะไรไปบ้าง สมุดบัญชีของฉันก็ลงบ้างไม่ลงบ้าง...” (ป้าออง : ทำแต่ไม่ต่อเนื่อง : 14 ก.ย. 51)

“...มันไม่ค่อยมีเวลาทำบัญชีกลางวันเข้าไปเช้าสวนทำงานกลับมาก็เหนื่อยแล้วพอค่ามาว่าจะทำก็ชอบลืมนอยู่เป็นประจำสมุดบัญชีมันถึงทำบ้างไม่ทำบ้างไม่สม่ำเสมอ...” (พี่ศักดิ์ : ทำแต่ไม่ต่อเนื่อง : 14 ก.ย. 51)

“...ลุงไม่ลงบัญชีทุกรายการหรือกมันเยอะและเสียเวลาแต่จะลงเฉพาะรายจ่ายที่สำคัญเท่านั้น และจำนวนเยอะๆ เท่านั้น...” (ลุงริด : ทำแต่ไม่ต่อเนื่อง : 21 ก.ย. 51)

“... ฉันไม่เคยทำบัญชีครัวเรือนเพราะไม่เคยเข้ารับการอบรมการทำบัญชีเพราะไม่ได้สนใจ แต่ก็มิสมุดบัญชีครัวเรือนนะเพราะทางผู้ใหญ่แจกมาให้แต่ได้มาก็ทิ้งเพราะไม่คิดจะทำอยู่แล้ว...” (ลุงมี : ไม่ทำบัญชีและต่อต้าน : 21 ก.ย. 51)

“...ไม่ทำเพราะซีเกียจ ไม่อยากจะเขียนหนังสือ...” (ลุงวง : ไม่ทำบัญชีและต่อต้าน : 21 ก.ย. 51)

“...ไม่ทำเพราะไม่เคยเข้าร่วมการอบรมไม่ได้สนใจและไม่เคยคิดที่อยากจะทำ...” (ป้าเชื่อม : ไม่ทำบัญชีและต่อต้าน : 21 ก.ย. 51)

1.5 ปัญหา และอุปสรรคในการจัดทำบัญชีครัวเรือน โดยส่วนใหญ่และปัญหาและอุปสรรคในกลุ่มประชาชนที่มีบัญชีครัวเรือนแต่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนกลุ่มประชาชนทำบัญชีครัวเรือน แต่ยังไม่ต่อเนื่องและไม่ใส่ข้อมูลที่เป็นจริง กลุ่มประชาชนที่มีบัญชีครัวเรือนแต่ไม่ทำบัญชีครัวเรือนและแสดงท่าทีต่อต้านการจัดทำบัญชีครัวเรือน คือ

1.5.1 ลืมทำบัญชี พอหลังจากนั้นจำไม่ได้ว่า รับผิดชอบอะไรบ้าง ดังนั้นข้อมูลที่บันทึกไม่ครบถ้วน และคลาดเคลื่อนจากข้อเท็จจริง

1.5.2 ไม่รู้หนังสือ มีผลทำให้บันทึกบัญชีไม่ได้ และบางท่านรู้เล็กน้อยทำให้บันทึกแบบผิดๆ

1.5.3 ชี้แจงไม่ยากทำเพราะไม่เห็นความสำคัญของการทำบัญชีคิดว่า
การทำบัญชีไม่มีประโยชน์

1.5.4 สมุดบันทึกหมด และไม่มีเครื่องช่วยคำนวณจำนวนเงินในแต่ละ
เดือนตั้งข้อมูลสะท้อนผล ดังนี้

“...ยังมีความพยายามไม่พอ ไปอบรมฟังเขาพูดแนะนำให้ทำ
ทุกครั้งที่ศูนย์การเรียนรู้บ้านผู้ใหญ่ เวลาฟังเขาพูดมาก็คิดว่าจะลงมือทำก็ไม่ได้ทำสักทีพอไม่ได้เริ่ม
มันจึงชี้แจง...” (ลุงฝาก : มีบัญชีแต่ไม่ทำ : 21 ก.ย. 51)

“...ทำใจไม่ได้พอรู้ว่ารายจ่ายเยอะแล้วก็อย่าไปทำมันเลยชี้แจงยังไม่
ไม่ยากทำ...” (พี่วรรณ : มีบัญชีแต่ไม่ทำ : 21 ก.ย. 51)

“...สาเหตุหลักที่คนส่วนใหญ่ไม่ได้ทำกันก็คือลืมนางคนทำงาน
ไกลบ้านเช่นต้องไปรับจ้างทำงาน 1 อาทิตย์จึงกลับบ้านที่ มันเหนื่อยเลยทำให้ชี้แจงทำ...”
(น้ามวล : มีบัญชีแต่ไม่ทำ : 22 ก.ย. 51)

“...ปัญหาหลักๆ ที่ทำให้ฉันทำได้ไม่สม่ำเสมอเพราะชอบลืมน ถ้าลืมน
บันทึกในวันไหนแล้วพอเวลาผ่านไปข้ามวันก็จะจำไม่ได้ว่าจ่ายอะไรไปบ้างมันจึงทำให้บันทึกบัญชี
ไม่ต่อเนื่อง...” (พี่ศักดิ์ : ทำแต่ไม่ต่อเนื่อง : 22 ก.ย. 51)

“...สาเหตุหลักคือไม่ค่อยมีเวลาทำทุกวันพอมีเวลาทำก็ลงรายการ
ที่บันทึกไม่ครบเนื่องจากลืมน เพราะถ้าจะทำให้ดีต้องทำทุกวันเพื่อจะได้รายละเอียดครบถ้วน ต้องใช้
เวลาในการทำแต่เวลาหมดไปกับการทำงานพอดึกค่ำเข้าบ้านก็ง่วงนอนเนื่องจากเหนื่อยล้าจาก
การทำงาน...” (พี่หนู : ทำแต่ไม่ต่อเนื่อง : 22 ก.ย. 51)

“... ฉันไม่มีปัญหา และอุปสรรคในการทำบัญชีครัวเรือนเพราะ
ไม่เคยทำจึงไม่มี ถ้าถามว่าอะไรคือสาเหตุหลักที่ฉันไม่สามารถทำได้ เพราะฉันไม่เชื่อใจว่าทำ
บัญชีแล้วจะช่วยลดค่าใช้จ่ายได้เพราะทุกวันนี้ก็ใช้จ่ายอย่างประหยัดอยู่แล้วเงินมันยังไม่พอใช้
เลยเพราะรายได้มันน้อยอยู่แล้ว...” (ป้าเช่อม : ไม่ทำบัญชีและต่อต้าน : 27 ก.ย. 51)

“...ก็ไม่ได้ทำบัญชีก็ไม่มีปัญหาในการทำ และที่ฉันไม่ทำก็เพราะ
ชี้แจงทำ และมีความเชื่อว่าทำแล้วมันก็ไม่ช่วยให้สภาพความเป็นอยู่ดีขึ้นมาได้หรอก ทุกวันนี้มัน
เหนื่อย กว่าจะได้นอน สีห้า ทุ่มแล้วจึงทำให้ไม่ยากทำยังต้องเลี้ยงหลานอีก สามคนถ้าทำมัน
เสียเวลาพักผ่อนต้องตื่นแต่ตีสี่เพื่อปลุกผัก เก็บผักไปขาย ฉันจบแค่ชั้น ป.สี่ จะไปเขียนอะไรได้แค่
ไหนทุกวันนี้เขียนได้แต่ชื่อตัวเองนะ...” (ป้ามี : ไม่ทำบัญชีและต่อต้าน : 27 ก.ย. 51)

ขั้นตอนที่ 2 นำเสนอแนวทางการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนของชุมชนบ้านหนองปรือ ตำบลบ้านกลาง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลกผลจากการสัมภาษณ์ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้แก่ประชาชนจำนวน 18 คน ได้ แนวทางการแก้ไข และแนวทางการพัฒนา ดังนี้

1. แนวทางการแก้ไขปัญหา และแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือน โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 50 มีความคิดเห็นว่าการที่จะส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีกันอย่างจริงจังแล้วทางรัฐจะต้องส่งเสริมอย่างจริงจังมากกว่านี้ โดย ให้นำบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกอบต. หรือ เจ้าหน้าที่จากทางรัฐ ทำบัญชีเป็นตัวอย่างของผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ประชาชน และพยายามส่งเสริมสนับสนุนประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือนอย่างแท้จริง และทั่วถึง ร้อยละ 33 เห็นว่า ควรสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนมีการกระตุ้น ติดตามอยู่บ่อยๆ มีของรางวัลให้สำหรับผู้ที่ทำได้ดียกย่องเป็นบุคคลตัวอย่าง และร้อยละ 17 มีความคิดเห็นป้องกันว่า การที่จะทำให้ได้ผลนั้นหน่วยงาน 3 หน่วยงานหลักต้องร่วมมือกัน คือ โรงเรียน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่ ครูบัญชีอาสา โดยเริ่มจากโรงเรียน มีการจัดสอน และอบรมให้เด็กนักเรียนทุกคนจัดทำบัญชีครัวเรือนของตนเอง เพราะทุกหลังคาเรือนส่วนใหญ่จะมีเด็กที่อยู่ในวัยเรียน ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ส่งเสริม จัดอบรม สนับสนุน ติดตาม ให้สมาชิกของธนาคารทุกครัวเรือนจัดทำบัญชี เพราะทุกหลังคาเรือนส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของธนาคารฯ ส่วนผู้นำชุมชน คือ ผู้ใหญ่บ้าน และครูบัญชีคอยติดตาม ให้การช่วยเหลือ ชี้แนะ เป็นตัวกลางที่จะคอยประสานงานระหว่างประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเชื่อว่าจะช่วยแก้ปัญหาในเรื่องการไม่รู้หนังสือ การขี้เกียจทำ หรือลืมทำได้ เพราะแต่ละครัวเรือนส่วนใหญ่จะให้เด็กนักเรียนทำ และตัวผู้ใหญ่ในแต่ละครัวเรือนก็จะควบคุมการทำบัญชีของเด็กอีกหนึ่งขั้นตอน ดังข้อมูลที่สะท้อนผลดังนี้

“...ควรจัดให้มีหน่วยรับผิดชอบในการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง สร้างความเข้าใจในเรื่องการจัดทำบัญชีครัวเรือน และเริ่มจากกลุ่มที่สนใจทำอย่างจริงจังเสียก่อนให้เห็นผลเป็นที่ประจักษ์ แก่บุคคลทั่วไปแล้วจึงขยายผลในกลุ่มต่อไปโดยมีการแบ่งกลุ่มมีหัวหน้ากลุ่มรับผิดชอบคอยแนะนำสมาชิก และติดตามผล มีการจัดหารางวัลให้กับกลุ่ม หรือบุคคลที่ทำได้สำเร็จเป็นแบบอย่างที่ดี เป็นครั้งคราว ตามความเหมาะสม เพื่อสร้างแรงจูงใจและเป็นขวัญกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติ...” (เกษตรอำเภอ: 7 มิ.ย. 52)

“...การให้ประชาชนทำบัญชีเป็นเรื่องยากต้องใช้เวลา มันจะไม่สามารถเห็นผลได้ภายในระยะเวลาสั้น จากการสรุปปัญหาทั้ง 4 ข้อเราควรเริ่มจากการให้จัดทำเป็นกลุ่มก่อน

“...การส่งเสริมการจัดทำบัญชีต้องให้ผู้นำหมู่บ้านผู้นำกลุ่มองค์กรและข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จัดทำเป็นตัวอย่างก่อน จึงจะทำให้ครัวเรือนในหมู่บ้านนี้ทำตาม...” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน : 15 ก.ค. 52)

“...ควรเริ่มปลูกฝังนิสัยการจดบันทึกการทำบัญชีครัวเรือนหรือบัญชีรับ-จ่ายส่วนตัวให้เด็ก เยาวชน เป็นอันดับแรกโดยส่งเสริมเริ่มจากในโรงเรียนหากเด็ก ๆ มีกิจกรรมร่วมกันให้มีการจดบันทึกและสอดแทรกการทำบัญชีไปด้วย ในกิจกรรมการส่งเสริมในกลุ่มหรือรายบุคคลที่ได้รับจ่ายหรือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีข้อบังคับการจัดทำบัญชีความคุ้มทุนจึงเป็นพื้นฐานการทำบัญชีครัวเรือนจะทำให้ผู้ที่ได้รับการส่งเสริมหรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานให้ความสำคัญการทำบัญชีครัวเรือน...” (พนักงาน ช.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

“...ต้องพยายามเอาใจใส่ชมเชยและสนับสนุนผู้ที่ทำบัญชีอย่างจริงจังและต่อเนื่องเพื่อให้เขารู้สึกภูมิใจและเห็นความสำคัญของการทำบัญชีสำหรับผู้ที่ไม่รู้หนังสือให้คำแนะนำกับลูกหลานเพื่อบันทึกแทนหาวิธีให้ผู้ลงบัญชีรู้สึกสนุกกับการบันทึกบัญชีโดยอำนวยความสะดวกเช่นนัดวันตรวจสอบบัญชี และช่วยคำนวณจำนวนเงินในแต่ละเดือนให้ผู้บันทึก ส่วนหน่วยงานที่ส่งเสริมให้ทำต้องมีการติดตามโดยเพิ่มความถี่ในการติดตามให้มากกว่านี้และค่อยๆ วนช่วงให้ห่างออกไปเมื่อชาวบ้านเริ่มเรียนรู้ และคอยเน้นเฉพาะรายที่ยังทำได้ไม่เต็มที่...” (ครูบัญชีอาสา: 20 มิ.ย. 52)

2. การส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 78 มีความคิดเห็นว่า หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีศักยภาพในการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งในปัจจุบันทั้ง 2 หน่วยงานนี้ ก็ได้ดำเนินการในการอบรมและส่งเสริม ให้ประชาชนในพื้นที่จัดทำบัญชีครัวเรือน และเห็นว่าทั้ง 2 หน่วยงานนี้ควรจะร่วมมือกันในการส่งเสริม เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ร้อยละ 11 มีความคิดเห็นว่าโรงเรียนควรมีบทบาทในการส่งเสริม เพื่อจะได้ระดมความรู้ และประโยชน์ในการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้นักเรียนทราบและให้นักเรียนกลับไปทำบัญชีครัวเรือนของตนเอง ร้อยละ 11 มีความคิดเห็นว่า ทุกหน่วยงานที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับเกษตร ควรมีบทบาทในการส่งเสริมเพื่อจะได้ร่วมแรงในหลายๆ หน่วยงาน ดังข้อมูลที่สะท้อนผลดังนี้

“...ควรเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับประชาชนและมีเจ้าหน้าที่เพียงพอและมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน เช่น ธ.ก.ส. สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่งปัจจุบันทั้งสองหน่วยงานนี้ก็หน่วยงานหลักอยู่แล้วในการส่งเสริมให้ประชาชนจัดทำบัญชีครัวเรือนซึ่งคิดว่าการให้ทั้งสองหน่วยงานนี้ร่วมกัน ประสานงาน ในการส่งเสริม ต่อยอด จากงานที่ทำอยู่ให้ดียิ่งขึ้นไป ..” (เกษตรอำเภอ: 7 มิ.ย. 52)

“...คิดว่าหน่วยงานที่ควรมีบทบาทในการส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือนคือหน่วยงานที่คลุกคลีอยู่กับประชาชนเข้าถึงประชาชนหมูกมากและมีอิทธิพลต่อประชาชนเช่นธ.ก.ส. ..” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

“...ทุกหน่วยงานโดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและใกล้ชิดกับกลุ่มเกษตรกร เพราะเกษตรกรเป็นกลุ่มที่มีความรู้ด้านหนังสือน้อย หรือบางทีก็ไม่ค่อยได้เขียนหนังสือจึงทำให้ ไม่อยากเขียน และ พยายามทำให้ไม่อยากบันทึกบัญชีด้วย ที่สำคัญต้องทำอย่างต่อเนื่อง...” (ครูบัญชีอาสา: 20 มิ.ย. 52)

“...ที่สำคัญในภาครัฐน่าจะเป็นโรงเรียนที่ควรระดมให้ความรู้กับนักเรียนให้นักเรียนให้บุตรหลานของผู้ปกครองเป็นผู้จรรยาการบัญชี ทั้งนี้อาจไม่ได้ตัวเลขค่าใช้จ่าย รายได้ ร้อยเปอร์เซ็นต์แต่ ก็ยังดีกว่าแทบไม่เห็นผลในปัจจุบัน ...” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

3. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้ผลดีที่สุดและผู้รับผิดชอบโครงการในการจัดอบรมโดยส่วนใหญ่ร้อยละ 44 มีความคิดเห็นว่าการมีรูปแบบในการจัดอบรมแบบเชิงปฏิบัติการ ให้ประชาชนฝึกลงมือปฏิบัติจริงโดยให้มีการสอนแบบตัวต่อตัวและให้นำไปทำต่อที่บ้าน มีการติดตามผล เป็นระยะๆ โดยมอบหมายให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบโครงการในการจัดอบรม ร้อยละ 28 มีความคิดเห็นว่าการมีรูปแบบในการจัดอบรมเป็นกลุ่มโดยใน 1 หมู่บ้าน แบ่งเป็น 10 กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 ท่านเพื่อคอยดูแลช่วยเหลือติดตามสมาชิกในกลุ่ม ให้มีการทำบัญชีกันอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ มอบหมายให้ สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ และร้อยละ 28 มีความคิดเห็นว่าการอบรมแบบตัวต่อตัว ควบคู่กับการสร้างเงินไขบงคับในกยูมเงิน หรือการทำธุรกรรมกับธนาคาร ซึ่งชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกของ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จึงเห็นควรให้หน่วยงานดังกล่าวรับผิดชอบโครงการจะได้ผลดี ดังข้อมูลที่สะท้อนผลดังนี้

“...รูปแบบการอบรมเป็นแบบสอนตัวต่อตัวควบคู่กับสร้างเงินไขบงคับในการกู้เงินหรือทำธุรกรรมกับธนาคารโดยธ.ก.ส.มีศักยภาพที่จะรับผิดชอบโครงการได้ผลดีที่สุด...” (เกษตรอำเภอ : 7 มิ.ย. 52)

“...โรงเรียนจัดอบรมนักเรียนให้รู้วิธีสอบถามเก็บตัวเลขให้ได้ข้อมูลมากที่สุดวิธีแจ้งตัวเลขแก่ผู้ปกครองประจำเดือนคิดเป็นหลักสูตรหนึ่งวิชามีการประเมินให้คะแนนนักเรียนประจำปี...” (พนักงาน ๓.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

“...การจัดอบรมควรจัดในช่วงที่เกษตรกรหรือชาวบ้านว่างจากการประกอบอาชีพ เพราะจะทำให้มีผู้เข้ารับการอบรมมากการอบรมควรจะหาวิทยากรที่เก่ง และสามารถพูดโน้มน้าวให้เห็นถึงความสำคัญของการบันทึกบัญชีพร้อมทั้งมีการพูดตลกขบขันสอดแทรกบ้างเพื่อทำให้เกิดความสนุกในการอบรมแต่ขอแนะนำไม่ให้ผู้เข้ารับการอบรมออกไปแสดงท่าทางให้เป็นที่ตลกเพราะหลายคนเอ่ยปากว่าถ้าเป็นเช่นนั้นจะไม่ขอเข้ารับการอบรมใดๆ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์สมควรรับผิดชอบโครงการ ...” (ครูบัญชีอาสา: 20 มิ.ย. 52)

“...การจัดอบรมเพื่อให้ได้ผลดีที่สุดควรจัดในรูปแบบฝึกปฏิบัติคือเน้นให้ทำเป็นเห็นเป็นประโยชน์จริงและนำไปทำต่อได้พร้อมต้องมีการติดตามอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ผู้รับผิดชอบโครงการคือสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ...” (เจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์ : 17 ก.ค. 52)

“...ควรมีรูปแบบในการจัดอบรมเป็นกลุ่มโดยใน 1 หมู่บ้าน แบ่งเป็น 10 กลุ่ม และเวลาจัดอบรมก็จัดทีละกลุ่มมันจะได้กลุ่มเล็กลงไม่ใหญ่มากการอบรมจะได้เข้มข้นและสามารถสอนได้ง่ายขึ้น ในแต่ละกลุ่มคัดเลือกหัวหน้ากลุ่ม 1 ท่านเพื่อคอยดูแลช่วยเหลือ ติดตามสมาชิกในกลุ่ม ให้มีการทำบัญชีกันอย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ การคัดเลือกหัวหน้ากลุ่มต้องเป็นผู้ที่เต็มใจมีจิตใจเป็นสาธารณะพร้อมที่จะช่วยเหลือมอบหมายให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ ...” (เจ้าหน้าที่ ตรวจบัญชีสหกรณ์ : 17 ก.ค. 52)

4. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 39 มีความเห็นว่า ควรประชาสัมพันธ์ผ่านทาง วิทยุชุมชน โทรทัศน์ แผ่นพับ ไปสเตอร์ และหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ร้อยละ 22 มีความคิดเห็นว่า ที่ผ่านมากการประชาสัมพันธ์ที่อยู่แล้วควรเพิ่มเป็นรายวิชาในหลักสูตรของโรงเรียนเพื่อปลูกฝังเยาวชนตั้งแต่เด็กให้ทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 22 มีความเห็นว่า ควรใช้เครือข่ายแบบดีแล้วบอกต่อ ร้อยละ 17 มีความเห็นว่า ให้ประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำในท้องถิ่นให้แจ้งประชาชนในพื้นที่ ดึงข้อมูลที่สะท้อนผลดังนี้

“...มีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ วิทยุ โทรทัศน์ แผ่นพับ ไปสเตอร์ ใบปลิว รวมทั้งมีการจัดบอร์ดประชาสัมพันธ์ ณ ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน มีการประชาสัมพันธ์เสียงตามสายของหมู่บ้านอย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรขยันที่เข้าไปพบปะกับผู้ทำบัญชีและเน้นให้เห็นถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการทำบัญชี 1 ครั้งต่อเดือน ...” (เจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์ : 17 ก.ค. 52)

“...คิดว่ารูปแบบประชาสัมพันธ์ ภาครัฐปัจจุบันเต็มที่อยู่แล้วแต่ไม่สัมฤทธิ์ผล กล่าวคือไม่ต้องประชาสัมพันธ์แล้วแต่ควรมีการปรับวิธีการทำงานโดยมอบหมายให้โรงเรียนมีการจัดกิจกรรม หรือเพิ่มเข้าอยู่ในหลักสูตรการสอนกับนักเรียน ปลุกฝังให้นักเรียนทำบัญชี เป็น และให้นำไปปฏิบัติจริงของแต่ละครัวเรือนของตนเอง มีการติดตามประเมินผลโดยให้เป็นคะแนนเชื่อว่าวิธีนี้น่าจะได้ผลอย่างแน่นอน ...” (พนักงาน ช.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

“...จากเดิมที่ประชาสัมพันธ์อยู่ที่ต๊ออยู่แล้วนะ แต่ควรเน้นให้ประชาสัมพันธ์กับผู้นำกลุ่ม ให้มากๆ แล้วให้ผู้นำกลุ่มในหมู่บ้าน เช่นผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ครูบัญชีอาสา ไปบอกต่อชาวบ้านในพื้นที่ต่ออีกทีหนึ่งเพราะชาวบ้านโดยส่วนใหญ่จะรับฟังคำแนะนำ ของผู้นำ ชุมชนของตนอยู่แล้ว ...” (เกษตรอำเภอ: 7 มิ.ย. 52)

5. การแจกสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนและเอกสารเผยแพร่ความรู้ ร้อยละ 61 มีความคิดเห็นว่า ควรแจกเฉพาะผู้ที่สนใจจะทำจริงๆ เท่านั้น โดยให้ผู้ใหญ่บ้านสำรวจความต้องการของประชาชนก่อน แล้วแจกตามความต้องการ มีการติดตามประเมินผลว่ามี การนำไปใช้จริง ร้อยละ 33 มีความเห็นว่า ให้ผู้นำในหมู่บ้านช่วยแจกอย่างทั่วถึงมีการติดตามอย่างใกล้ชิดเมื่อใช้ดีแล้วให้ช่วยบอกต่อโดยให้ผู้ที่ทำบัญชีเมื่อใช้หมดแล้วจะมารับเล่มใหม่ให้หาสมาชิกใหม่มาเพื่อแลกกับสมุด โดยนำสมุดไปตั้งไว้ศูนย์การเรียนรู้ภายในหมู่บ้าน ร้อยละ 6 มีความเห็นว่ามีมอบให้ผู้เข้ารับการอบรมหนึ่งคนรับผิดชอบไปแจกพร้อมให้นำไปสอนต่อและควรมีค่าตอบแทนให้ด้วย ดังข้อมูลที่สะท้อนผลดังนี้

“...ใช้หลักการเมื่อใช้ดีแล้วบอกต่อก็ให้ผู้ที่ทำบัญชีแล้วและต้องการบอกต่อเมื่อจะมารับสมุดเพิ่มก็ให้หาสมาชิกใหม่มาเพิ่มเพื่อแลกกับสมุดบัญชีครัวเรือนซึ่งวิธีนี้จะเป็นการเผยแพร่อย่างดี ...” (เจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์ : 17 ก.ค. 52)

“...แจกกับกลุ่มที่สนใจอย่างจริงจังเสียก่อนโดยมีการประเมินกลุ่มเรื่องเกี่ยวกับความเป็นไปได้ แล้วจึงเลือกแจก ผู้ที่สนใจเมื่อได้ผลจึงเพิ่มปริมาณ เพื่อไม่ให้เสียงบประมาณโดยเปล่าประโยชน์ แต่ที่สำคัญที่สุดคือ จะต้องมีการติดตามผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อกระตุ้นให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง และเกิดประสิทธิภาพสูงสุด ...” (พนักงาน ช.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

“...ต้องทำให้ประชาชนรัก และสนุกในการบันทึกบัญชีเสียก่อน เมื่อประชาชนรัก และสนุกกับการบันทึกแล้วประชาชนก็จะสนใจทุกเรื่องของการบันทึกบัญชีและเอกสารการทำบัญชี ด้วยเพราะฉะนั้นเอกสารก็จะได้ไปรวมแจกทีเดียวเช่นศูนย์เรียนรู้ที่ประชาชนต้องไปร่วมประชุมทุกเดือน หรือที่ใดที่หนึ่งที่ประชาชนต้องไปรวมตัวกันเป็นประจำจะให้ตีมอบหมายให้มีผู้นำกลุ่มเพื่อนำไปแจกจ่ายให้กับประชาชนได้อย่างทั่วถึง ...” (พนักงาน ช.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

6. การให้บุตรหลานในครัวเรือนช่วยทำบัญชี ข้อเสนอแนะกรณีประชาชนอ่านหนังสือไม่ออก โดยผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 67 มีความเห็นว่า ควรให้บุตรหลาน ในครัวเรือนของตนเอง เป็นผู้ช่วยบันทึกบัญชีให้เนื่องจากส่วนใหญ่ทุกครัวเรือนในหมู่บ้านจะมี บุตร-หลานที่อยู่ในวัยเรียน โดยให้ทางโรงเรียนช่วยสอนกรณีไม่เข้าใจ และให้ผู้ใหญ่ในครัวเรือนคอยควบคุมการบันทึกบัญชีของ บุตร-หลาน ตนเอง ร้อยละ 17 มีความเห็นว่าให้ใช้สัญลักษณ์ หรือวาดรูปภาพประกอบเพื่อนให้ผู้บันทึกเข้าใจว่าตนเองสื่อถึงอะไร เนื่องจากการบันทึกบัญชีเพื่อให้ผู้บันทึกเข้าใจเองจึงไม่จำเป็นต้องเขียนให้ถูกต้อง ร้อยละ 17 มีความเห็นว่าให้มีการรวมกลุ่มกันทำในชุมชนเพื่อช่วยเหลือกันเวลาเขียนไม่ได้ ดังข้อมูลที่สะท้อนผลดังนี้

“...การอ่านหนังสือไม่ออก ไม่ใช่ปัญหาของการทำบัญชี แต่การทำบัญชีนั้นมันขึ้นอยู่กับตัวบุคคล เขียนเองอ่านเองทำอย่างไรก็ได้เพียงเพื่อให้ตัวเรารู้ว่าเราทำอะไร เช่น สัญลักษณ์ วาดรูป เราเขียนแล้วคนอื่นอ่านอย่างไรช่างเขา ขอเพียงเราอย่าอายตัวเอง เราทำบัญชีเพื่อให้ตัวเรารู้ประโยชน์อยู่ที่ตัวเราทำบัญชีมีแต่รวย ไม่มีจน...” (ตรวจบัญชีสหกรณ์: 17 ก.ค. 52)

“...คนในครัวเรือน ต้องช่วยเพราะชื่อก็บอกอยู่แล้วว่า บัญชีครัวเรือน ไม่ใช่บัญชีรายคน เพราะเชื่อว่าทุกครัวเรือนโดยส่วนใหญ่แล้วก็ต้องมีลูกหลานที่อยู่ในวัยเรียนถ้าเขียนไม่ได้ก็ให้ช่วยกันเราก็คอยบอกว่าวันนี้ใช้อะไรไปบ้าง ...” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

“...ควรให้มีการรวมกลุ่มกันทำในชุมชนกรณี ประชาชนที่อ่านเขียนไม่ได้ แล้วให้คนในชุมชนช่วยเขียนให้ ซึ่งเป็นการสร้างความสามัคคีทำให้มีการช่วยเหลือกันและกันเป็นอย่างดี ...” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน : 15 ก.ค. 52)

7. การให้มีผู้ช่วยเหลือในการคำนวณบัญชี คือการให้บุตรหลานหรือตัวแทนภาครัฐหรือการรวมกลุ่มจิตอาสาช่วยในการคำนวณ วิธีการนี้ใช้ในการแก้ปัญหา กรณีประชาชนไม่มีเครื่องคำนวณช่วยในการรวมยอดรายรับ-รายจ่ายในแต่ละเดือน โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 67 มีความคิดเห็นว่าควรให้บุตรหลานภายในครัวเรือนเป็นผู้รวมตัวเลขในแต่ละเดือนให้ หรือถ้าไม่มีบุตร-หลาน ให้เพื่อนบ้านใกล้เคียงช่วยรวมให้เพราะรบกวน 1 ครั้ง/เดือน ร้อยละ 17 มีความคิดเห็นว่าให้มีการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันภายในหมู่บ้าน หรือมีอาสาสมัครที่มีจิตใจสาธารณะช่วยรวมให้ ร้อยละ 17 ให้ตัวแทนจากหน่วยงานส่งเสริม ช่วยรวมตัวเลขในแต่ละเดือน ดังข้อมูลที่สะท้อนผลดังนี้

“...ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นัดพบปะกับประชาชนในพื้นที่นำสมุดบัญชีมาให้ให้ตรวจ และช่วยบวกลบยอดรับ ยอดจ่าย ให้พร้อมสอบถามปัญหา ประโยชน์ของผลที่ได้รับจากการทำบัญชีเพื่อให้รู้ว่าทำบัญชีแล้วได้อะไร ...” (เจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์ : 17 ก.ค. 52)

“...ก็ให้ลูกหลานของเขาคำนวณให้หรืออีกวิธีหนึ่งก็ให้เขาลงรายรับรายจ่ายไว้ก่อนเพราะว่าทางหมู่บ้านมีการประชุมประจำเดือนทุก ๆ เดือนก็จะให้ผู้นำหมู่บ้าน หรือเหล่าสมาชิกที่ทำบัญชีด้วยกันช่วยรวมตัวเลขให้ ...” (ผู้ใหญ่บ้าน: 20 มิ.ย. 52)

8. การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจในการทำบัญชีครัวเรือนเช่นการให้รางวัลในรูปแบบของรางวัล หรือการประกาศเกียรติคุณ โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 83 มีความคิดเห็นว่า ควรมีการแข่งขันการทำบัญชีครัวเรือน โดยผู้ชนะจะได้รับรางวัล เพื่อเป็นการกระตุ้นให้มีการทำบัญชีกันภายในหมู่บ้าน และเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับผู้ที่ตั้งใจทำอย่างสม่ำเสมอ ร้อยละ 11 มีความคิดเห็นว่าหน่วยงานที่ส่งเสริมการจัดทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนควรพยายามชี้ให้เห็นความสำคัญและประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือน ให้คนที่ทำแล้วประสบความสำเร็จมาเป็นตัวอย่าง ร้อยละ 6 มีความคิดเห็นว่าให้มีการเชื่อมโยงเงินออมเข้าการกู้ยืมเงินทำ ธุรกิจทางการเงินกับธนาคาร ดังข้อมูลที่สะท้อนผลดังนี้

“...ควรให้มีการเชื่อมโยงเงินออมเข้าการกู้ยืมเงิน หรือทำธุรกรรมทางการกับธนาคาร โดยส่วนใหญ่แล้วชาวบ้านก็จะกู้เงินของธ.ก.ส. อยู่แล้วก็ต้องมีการบังคับหรือขอความร่วมมือและพยายามปลูกจิตสำนึก และให้ธ.ก.ส. พยายามชี้ให้เห็นประโยชน์ของการทำบัญชีให้แก่ประชาชนให้ได้ เพราะการทำบัญชีเริ่มแรกอาจต้องมีการบังคับกันบ้างถ้าไม่บังคับจะไม่ทำกัน แต่พอให้เขาทำไปสักพักหนึ่ง เขาก็ค่อยๆ ให้คำแนะนำ ปลูกฝังให้เขารักการทำบัญชี ของอย่างนี้มันต้องใช้เวลาจนถึงจะเห็นผล...” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน : 15 ก.ค. 52)

“...สำหรับผู้ที่ทำบัญชีดีควรมีการประกาศเกียรติคุณ ยกย่องให้เป็นบุคคลตัวอย่าง มอบรางวัลเพื่อเป็นกำลังใจให้ทำบัญชีอย่างต่อเนื่องติดตามสอบถามปัญหาและกระตุ้นสร้างกำลังใจให้แก่ผู้ที่ทำบัญชีอยู่เสมอ...” (เจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์ : 17 ก.ค. 52)

“...ผลว่าการสร้างแรงจูงใจควรเป็นของขวัญ ของรางวัลให้สำหรับผู้ที่ทำได้ดี คนไหนทำได้ดีก็มีการแจกเสื้อยืดโดยทำเสื้อให้มีโลโก้ติด โฆษณาไว้ เช่น คนเก่งทำบัญชีครัวเรือน ก็จะเป็นการโฆษณาอีกทางหนึ่งและสร้างแรงจูงใจให้คนทำบัญชีคนอื่นที่ยังทำไม่ดีก็จะพยายามทำเพื่อจะได้เสื้อของคนเก่งทำบัญชีครัวเรือน ...” (ผู้ใหญ่บ้าน: 20 มิ.ย. 52)

9. การแจกเครื่องคำนวณ หรืออุปกรณ์ช่วยในการคำนวณ หากหน่วยงานราชการจะส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือนพร้อมกับเครื่องคิดเลขให้ โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 67 มีความคิดเห็นว่าดีถ้าหากทางรัฐบาล มีงบประมาณเพียงพอ ในการที่จะมีนโยบายแจกเครื่องคิดเลขให้กับประชาชนในการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อสร้างความสะดวกในการรวมตัวเลขในแต่ละเดือน เพราะโดยส่วนใหญ่แล้วประชาชนในหมู่บ้านจะมีความรู้ขั้นป.4 การบวกตัวเลขในจำนวนมากไม่ได้เป็นการชักจูงให้ประชาชนอยากทำบัญชีครัวเรือน ร้อยละ 33 ไม่เห็นด้วยในการที่จะมีการแจก

เครื่องคิดเลข เนื่องจากเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ และเห็นว่าประชาชนบางท่านไม่ให้ความสนใจอย่างจริงจังในการทำบัญชี แต่ควรแก้ปัญหาโดยการฝึกสอนให้บวกเลขแบบง่ายจะดีกว่า ดังข้อมูลที่สะท้อนผลดังนี้

“...ถ้ารัฐจะมีนโยบายแจกเครื่องคิดเลขให้พร้อมกับการส่งเสริมถ้าทำได้ก็เป็นสิ่งที่ดี เพราะช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน แต่ต้องกระตุ้นให้ทำอย่างต่อเนื่อง และด้วยความสมัครใจจะเห็นผลดีกว่า ไปบังคับให้ทำ...” (เกษตรอำเภอ: 7 มิ.ย. 52)

“...เห็นดีด้วยเลยครับง่ายใหญ่เลยชาวบ้านจะได้สะดวกเพราะส่วนใหญ่จะมีความรู้แค่ ป.4 บวกเลขไม่คล่อง อย่างที่กระผมเรียนให้ทราบในตอนต้นว่า สำคัญให้ทางโรงเรียนให้ความรู้กับเด็กนักเรียนเรื่องจัดทำบัญชีครัวเรือน และธ.ก.ส.ให้ความรู้ หรืออบรมให้กับสมาชิกลูกกลุ่มธ.ก.ส.สองแรงบวกเลยครับยอมสำเร็จ ...” (ผู้ใหญ่บ้าน: 20 มิ.ย. 52)

“...ดีมากถ้าทำได้นะ แต่คงทำได้ยาก เนื่องจากต้องใช้งบประมาณเยอะ ของฟรีใครก็อยากได้ แต่เมื่อได้รับไปแล้วจะไปใช้รีเปลาท์ก็ไม่ได้เพราะฉะนั้น ถ้าจะแจกควรดูเป็นรายบุคคล ...” (เจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์ : 17 ก.ค. 52)

“...ไม่เห็นด้วยในการสนับสนุนเครื่องคิดเลขเพราะจะทำให้ไม่เห็นคุณค่าการบวกเลข ควรส่งเสริมฝึกสอนให้บวกเลขอย่างง่าย ๆ เป็นการฝึกสมอง และพึ่งพาตนเองได้ ...” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

“...ไม่จำเป็นต้องให้เครื่องคิดเลข เพราะเปลืองโดยใช่เหตุ เพราะถ้าคนไม่เห็นความสำคัญของการทำบัญชีแจกไปก็เท่านั้น สำคัญที่ตัวบุคคลต้องออกมาจากภายในจิตใจที่อยากจะทำ ...” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

“...ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งเพราะถ้าเขาเข้าใจเห็นความสำคัญเรื่องการทำบัญชีรับจ่ายครัวเรือนและลงมือปฏิบัติแล้วเขาก็จะสามารถแก้ปัญหาเรื่องเครื่องคิดเลขได้อย่างแน่นอน...” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน : 15 ก.ค. 52)

“...หาเรื่องเปลืองงบอีกแล้วครับ ระวังเจอปัญหา จัดซื้อเครื่องคิดเลขอีกนะครับไม่ดีเลย 1 เครื่อง 200 บาท 1 ล้านเครื่องก็เครื่องละ 200 บาท ให้ลูกหลานช่วยคิดทำเป็นการบ้านเป็นคะแนนดีกว่าลืมนองเด็กด้วย โครงการ 1 อย่างจะได้ประโยชน์หลายอย่าง ...” (เกษตรอำเภอ: 7 มิ.ย. 52)

10. การประเมินติดตามผล การทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน หากหน่วยงานราชการจะมีวิธีการติดตามประเมินผลให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือน โดยผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 60 มีความคิดเห็นว่าดีถ้าหากทางหน่วยงานส่งเสริมจะมีการติดตามประเมิน ผลอย่างต่อเนื่องโดยในระยะแรกควรเพิ่มความถี่ในการติดตาม เมื่อประชาชนสามารถทำบัญชีได้อย่างต่อเนื่องดีแล้ว ควรมี

การลดความถี่ในการติดตามลงตามความเหมาะสม ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 40 มีความคิดเห็นว่า ควรติดตามทุก ๆ ไตรมาส เพื่อไม่เป็นการรบกวนเวลาทำงานของประชาชนมากเกินไป ดังข้อมูลที่สะท้อนผลดังนี้

“...ถ้าจะให้ได้ผลดีมันต้องมีเจ้าหน้าที่ เข้าไปติดตามการทำบัญชีของชาวบ้านบ่อยๆ เช่น เดือนละ 1-2 ครั้งจึงจะได้ผล...” (เกษตรอำเภอ: 7 มิ.ย. 52)

“...ผมคิดว่าเรื่องการติดตาม ประเมินผลเป็นเรื่องสำคัญมากครับ เพราะถ้าเรามีการส่งเสริมและปล่อยให้ชาวบ้านทำเอง แล้วไม่มีใครมาสนใจติดตามต่อ สักพักชาวบ้านก็จะเลิกทำกันทำก็ไม่ต่อเนื่อง ดังนั้นต้องมีการติดตามบ่อยๆ โดยเฉพาะในช่วงแรก เพื่อจะได้กระตุ้นให้ชาวบ้านอยากทำบัญชี พอเมื่อได้ทำและเห็นประโยชน์ของการทำแล้วเราก็ลดความถี่ในการติดตามลงได้ให้พอเหมาะ ...” (ผู้ใหญ่บ้าน: 20 มิ.ย. 52)

“...คิดว่าช่วงเวลาที่เหมาะสมในการติดตามประเมินผล คือ ควรเข้าไปติดตามไตรมาสละ 1 ครั้ง เพราะเข้าไปบ่อยเดี๋ยวชาวบ้านอาจจะเบื่อ และส่วนของเจ้าหน้าที่เองก็ไม่ค่อยมีเวลามากนัก ...” (พนักงาน ธ.ก.ส. : 3 ก.ค. 52)

“...มันต้องเพิ่มความถี่ในการติดตามให้มากกว่านี้เพราะที่ผ่านมาสังเกตได้ว่ามีการเข้าไปติดตามประเมินผลน้อยไป เพราะถ้ายังมีการติดตามบ่อยมากแค่ไหน ชาวบ้านก็จะให้ความร่วมมือด้วยดีและเห็นความสำคัญในการทำบัญชี เพราะทุกครั้งที่เจ้าหน้าที่เข้าไปก็จะมี การพบปะพูดคุยถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือนอยู่ตลอด ...” (เจ้าหน้าที่ตรวจบัญชีสหกรณ์ : 17 ก.ค. 52)

“...ถ้าจะให้ดีก็ต้องมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องเพื่อจะได้แนะนำ และตรวจสอบดูได้ว่าชาวบ้านทำบัญชีครัวเรือนเป็นอย่างไร ถูกต้องไหม มีการทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอหรือไม่ ถ้าจะให้ดีระหว่างที่เข้าไปติดตามก็ถือโอกาสแนะนำถึงข้อดีของการทำบัญชีครัวเรือนไปด้วยอย่างน้อยมันก็จะซึมซับในความคิดของชาวบ้านได้ ...” (เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชน: 7 มิ.ย. 52) ซึ่งสามารถสรุปได้ดังตาราง 1

ตาราง 1 สรุป แนวทางการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชนในชุมชนบ้านหนองปรือ

แนวทางการพัฒนา	ร้อยละ
1. แนวทางการแก้ไขปัญหา และแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือน	
1.1 ให้บุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้านทำบัญชีเป็นตัวอย่าง	50
1.2 สร้างแรงจูงใจ กระตุ้น ติดตามอยู่เสมอ มีของรางวัลให้สำหรับผู้ทำต่อเนื่อง	33
1.3 ให้มีการร่วมมือกัน 3 หน่วยงานหลัก คือโรงเรียนสอนให้เด็กทำบัญชี ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรให้สมาชิกทำบัญชีครัวเรือน ผู้ใหญ่บ้านและครูบัญชีอาสาคอยติดตามการทำบัญชี	17
2. หน่วยงานที่มีบทบาทในการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน	
2.1 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์	78
2.2 โรงเรียนโดยให้เพิ่มเป็นรายวิชาในหลักสูตรการสอน	11
2.3 ทุกหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเกษตรกรโดยตรง	11
3. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้ได้ผลดีที่สุดและผู้รับผิดชอบโครงการโดยรูปแบบ	
3.1 แบบเชิงปฏิบัติการ ให้ประชาชนปฏิบัติจริง/สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์	44
3.2 จัดอบรมเป็นกลุ่ม/สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์	28
3.3 แบบตัวต่อตัวควบคู่กับการสร้างเงื่อนไขการกู้ยืมเงิน/ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	28
4. การประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน โดยรูปแบบ	
4.1 ผ่านทาง วิทยุชุมชน โทรทัศน์ แผ่นพับ โปสเตอร์ และหอกระจายข่าว	39
4.2 เพิ่มเป็นรายวิชาในหลักสูตรของโรงเรียน	22
4.3 ใช้เครือข่ายดีแล้วบอกต่อ	22
4.4 ประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำในท้องถิ่น	17
5. การแจกสมุดบัญชีครัวเรือน และเอกสารเผยแพร่ ให้กับ	
5.1 แจกเฉพาะผู้ที่สนใจ ผู้ใหญ่บ้านสำรวจความต้องการติดตามว่ามีผู้ใช้จริง	61
5.2 ให้ผู้นำหมู่บ้านช่วยแจก ใช้เครือข่ายดีแล้วบอกต่อเมื่อใช้หมดมารับเล่มใหม่ให้หาสมาชิกใหม่เพิ่ม	33
5.3 ให้ผู้เข้ารับการอบรม หนึ่งคนรับผิดชอบนำไปแจก	6

ตาราง 1 (ต่อ)

แนวทางการพัฒนา	ร้อยละ
6. การให้บุตรหลานในครัวเรือนช่วยทำบัญชีกรณีอ่านหนังสือไม่ออก	
6.1 ให้บุตรหลานในครัวเรือนช่วยบันทึกบัญชี	67
6.2 ใช้สัญลักษณ์ หรือวาดรูปประกอบ	17
6.3 ให้มีการรวมกลุ่มในชุมชนเพื่อช่วยเหลือผู้ที่เขียนไม่ได้	17
7. การให้มีผู้ช่วยเหลือในการคำนวณบัญชี กรณีไม่มีเครื่องคำนวณช่วย	
7.1 ให้บุตรหลานในครัวเรือน หรือเพื่อนบ้านใกล้เคียงช่วย	67
7.2 ให้มีการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันภายในหมู่บ้าน หรือให้มีอาสาสมัคร	17
7.3 ให้ตัวแทนจากหน่วยงานส่งเสริมช่วยรวมตัวเลขในแต่ละเดือน	17
8. การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจในการทำบัญชี	
8.1 ควรมีการแข่งขันโดยผู้ชนะได้รับรางวัล หรือการประกาศเกียรติคุณ	83
8.2 ให้ผู้ที่ทำบัญชีครัวเรือนประสบความสำเร็จเป็นตัวอย่าง	11
8.3 ให้มีการเชื่อมโยงเงื่อนไขการกู้ยืมเงินกับธนาคาร	6
9. การแจกเครื่องคิดเลขหรืออุปกรณ์ช่วยในการคำนวณเพื่อสร้างความสะดวกในการรวมตัวเลขแต่ละเดือน	
9.1 เห็นด้วย เพื่อสร้างความสะดวกและเป็นการชักจูงให้อยากทำบัญชี	67
9.2 ไม่เห็นด้วย สิ้นเปลืองงบประมาณเพราะบางท่านไม่ได้สนใจอย่างจริงจัง ควรแก้ปัญหาโดยการฝึกสอนให้บวกเลขแบบง่าย	33
10. การประเมินติดตามผลการทำบัญชีครัวเรือน	
10.1 ติดตามอย่างต่อเนื่อง ระยะเวลาควรเพิ่มความถี่ในการติดตาม เมื่อประชาชนสามารถทำบัญชีได้อย่างต่อเนื่องดี ควรลดความถี่การติดตามตามความเหมาะสม	60
10.2 ติดตามไตรมาส ละ 1 ครั้งเพื่อไม่เป็นการรบกวนเวลาทำงานของประชาชนมากเกินไป	40

จากตาราง 1 ผู้วิจัยสรุปแนวทางการพัฒนาการทำบัญชีครัวเรือน ของประชาชน ในชุมชน บ้านหนองปรือ ได้ดังนี้

1. แนวทางการแก้ไขปัญหา และแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือน ให้บุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือของชาวบ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน นายกองด. หรือเจ้าหน้าที่จากทางรัฐ ทำบัญชีเป็นตัวอย่างของผู้ที่ประสบความสำเร็จในชีวิต สร้างแรงบันดาลใจให้แก่ประชาชน และพยายามส่งเสริม สนับสนุนประชาสัมพันธ์ ให้ประชาชนเห็นถึงประโยชน์ของการทำบัญชีครัวเรือนอย่างแท้จริง

2. การส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือน หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และมีศักยภาพในการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน โดยกำหนดบทบาทของหน่วยงานที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการทำบัญชีครัวเรือนให้ชัดเจน คือ ธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร และสำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ ซึ่ง ทั้ง 2 หน่วยงานนี้ควรจะร่วมมือกันในการส่งเสริม เพื่อให้ได้ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. การจัดอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อให้ได้ผลดีที่สุดและผู้รับผิดชอบโครงการในการจัดอบรมให้สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์เป็นผู้รับผิดชอบโครงการ

4. การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการทำบัญชีครัวเรือน ควรประชาสัมพันธ์ผ่านทาง วิทยุชุมชน โทรทัศน์ แผ่นพับ ไปสเตอร์ และหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน

5. การแจกสมุดบันทึกบัญชีครัวเรือนและเอกสารเผยแพร่ความรู้ ควรแจกเฉพาะผู้ที่สนใจจะทำจริง ๆ เท่านั้น โดยให้ผู้ใหญ่บ้านสำรวจ ความต้องการของประชาชนก่อน แล้วแจกตามความต้องการ มีการติดตามประเมินผลว่ามีการนำไปใช้จริง

6. การให้บุตรหลานในครัวเรือนช่วยทำบัญชี ข้อเสนอแนะกรณีประชาชนอ่านหนังสือไม่ออก เนื่องจากส่วนใหญ่ทุกครัวเรือนในหมู่บ้านจะมี บุตร-หลานที่อยู่ในวัยเรียน โดยให้ทางโรงเรียนช่วยสอนกรณีไม่เข้าใจ และให้ผู้ใหญ่ในครัวเรือนคอยควบคุมการบันทึกบัญชีของ บุตร-หลาน ตนเอง

7. การให้มีผู้ช่วยเหลือในการคำนวณบัญชี คือการให้บุตรหลานหรือตัวแทนภาครัฐ หรือการรวมกลุ่มจิตอาสาช่วยในการคำนวณ วิธีการนี้ใช้ในการแก้ปัญหา กรณีประชาชนไม่มีเครื่องคำนวณช่วยในการรวมยอดรายรับ-รายจ่ายในแต่ละเดือน

8. การสร้างแรงจูงใจเพื่อให้ประชาชนเกิดแรงจูงใจในการทำบัญชีครัวเรือน ควรมีการแข่งขันการทำบัญชีครัวเรือน โดยผู้ชนะจะได้รับรางวัล หรือการประกาศเกียรติคุณเพื่อเป็นการกระตุ้นให้มีการทำบัญชีกันภายในหมู่บ้าน และเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจสำหรับผู้ที่ตั้งใจทำอย่างสม่ำเสมอ

9. การแจกเครื่องคำนวณ หรืออุปกรณ์ช่วยในการคำนวณ หากหน่วยงานราชการจะส่งเสริมให้ประชาชนทำบัญชีครัวเรือนพร้อมกับเครื่องคิดเลขให้ เพื่อสร้างความสะดวกในการรวมตัวเลขในแต่ละเดือนเพราะโดยส่วนใหญ่แล้วประชาชนในหมู่บ้านจะมีความรู้ชั้นป.4 การบวกตัวเลขในจำนวนมากไม่ได้ เป็นการชักจูงให้ประชาชนอยากทำบัญชีครัวเรือน

10. การประเมินติดตามผล การทำบัญชีครัวเรือนของประชาชน อย่างต่อเนื่องโดยในระยะแรกควรมีการติดตามอย่างต่อเนื่อง เมื่อประชาชนสามารถทำบัญชีได้อย่างต่อเนื่องดีแล้ว ควรมีการลดความถี่ในการติดตามลงตามความเหมาะสม

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม